

Előfizetési árak:

Helyben, vagy postán küldve:	
Egy évre	10 frt — kr.
Félévre	5 frt — kr.
Negyedévre	2 frt 50 kr.
Egy óra	1 frt — kr.
Egyes szám	4 kr.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőségbe (nagy-uj-utca, 1702. sz.) bérmentve küldendő.

Előfizethető helyben:

Telegdi K. Lajos könyvkereskedésében, Szinay Gyula kiadó lakásán (kis-csapó-utca 383. sz.) és a szerkesztőségben.

DEBRECZEN

A debreczeni és vidéki függetlenségi párt közlönye.

Megjelen naponként, péntek és vasárnap kivételével.

Hirdetési díj:

Négy hasábos petit sorért 5 kr.
Nagyobb terjedelmű s többszöri hirdetések alku szerint jutányos áron vétetnek fel. Bélyegdíj minden külön beiktatásért 30 kr.
Hirdetést vagy reklámot magában foglaló újdonság sora 50 kr.
Nyilttéri közlemények minden petit sora 50 kr.
Hirdetések fölvetetnek Szinay Gyulánál és a szerkesztőségben. Kéziratok vissza nem adatnak.

KOSSUTHNÁL.

Mikor a magyar ember messzebb, idegen földről jöve, az elmaradó hegyek tetején felülni látja maga előtt Turin város tornyait: önkénytelen olyanforma érzés fogja el, mintha haza érkezett volna.

Az ut mentén bólintgató fehér virágos akáczfák mintha már a mi falunk fehér házsorait takarnák. A Pó is — fel-felcsillanó szőke habjaival — úgy illeszkedik be a nyájas, ismerősnek tetsző kép keretébe, hogy szinte megharagszol a vonat-ütötte nagy irigy lármára, miért nem engedi hozzád szállani onnan, a parti fák alól, azokat az édes-bús ismerős nőlákat, miknek elringató visszhangja már a puszta képzelettől is ott zsong a szived közepén.

Turin!

Melyik magyar ember nem ismeri ezt a nevet?

Egy város, mely kiszáll az idegen ország térképéről s helyet követel, helyet nyer magának egy távoli nemzet szívében, költészetében.

Talán minden bokor-ágon, minden falomban egy-egy magyar szív erre szálló áldása fogamzott meg itten a hajladozó virágok képében?

Még az a tavaszi eső is, mely megérkezésünkkor ugyancsak »karikába« kezd el lezuhogni, mintha csak onnan a messze hazából szállt volna el idáig, először is azt hozni itt eszünkbe, hogy:

»Valahány csepp esik rája,
Annyit áldás szálljon rája!»

A nagy, körülbelül 300 ezer lakosu városban szerfelett gyorsan tájékozhatja magát az idegen. Széles, fával-szegett utcái nyilegyenesen szelik át a várost, s bármerre indulsz el: könnyen, minden kérdezősködés nélkül számon tarthatod az irányt, a merre menni akarsz.

Turinban a magyar utazó épen nem ritkaság. S hogy azok többnyire egy azon czállal mennek oda: arra elég jellemző példát adott a vendéglőm portása; a ki mikor a bejelentési lap kitöltése után elindultam, hogy a városban egy kissé széttekintsek: minden felhívás, vagy kérdés nélkül, nagy készséggel kezdte magyarázni, merre találok legközelebb a »Via dei Mille«-t, azt az utcát, a melyekben Kossuth lakik.

Csak annyit tudott, hogy magyar vagyok s el sem képzelhette, hogy valami egyebet is kereshetnék Turinban.

Mikor pedig — egy kis szándékos malicziával is — azt találtam neki mondani, hogy »köszönöm, nem oda megyek«: olyan szemeket vetett rám a becsületes talián, mintha az apját, anyját megölte volna.

Láttam, legalább is egy tizenhárom próbás hazaárulót olvas ki belőlem...

* * *

A vezetőim — két turini egyetemi hallgató, — váltig fagdoztak előttem, hogy ha nem hiszem, milyen népszerű név az ő városukban a mi Kossuthunk neve: ám győződjem meg magam. Kérdezzük meg a három legközelebbi utca fordulónál mindég a legelső embertől, hogy hol lakik »generál Kossuth?« Ha kettő nem tudja megmondani: ők vesztettek.

Az aztán már csakugyan több volt a puszta véletlennél, hogy mindahárom megtudta mondani.

Pedig — a min én legjobban elbámultam — a három között egy katona tiszt is akadt. S az magyarázta ép a legkészségesebben.

(Szerencséje — gondoltam magamban, hogy nem magyar önkéntesnek született. Ugy aligha lett volna tiszt, ennyi túl sok ismerettel!)

* * *

Nagy hazánkfíat — Helfi képviselő ur szives tanácsadása szerint — délután 2—3 óra között kerestem fel.

Lakása a Via dei Mille 22-ik száma alatt, egy kétemeletes ház első emeletén van. És a szép, tágas, (Garibaldi híres »ezer«-éről elnevezett.) utca, Pó felőli végén a hős hatalmas ércszobrával, olyan méltó keretűl tűnik fel e lakásnak, a magyar ember szemében.

Az első emeleti üveges folyasó ajtaján ez az egy szó »Kossuth« jelenti, hogy jó helyen járunk.

A bejelentő szolga csakhamar megnyitja az író és elfogadó terem ajtaját, s én dobogó szívvel állok meg a jóságos tekintetű, galambösz »öreg ember« előtt; eleinte alig találva szót attól a mély elfogódástól, mely »mint föllegomlás a nagy Alpokon« fölém nehezedik.

De egy pár szívélyes szó az ő ajkairól s csakhamar olyannak találok Kossuthot, mint a minőnek én régen gyermekszívvel képzeltem, (mikor még — óh drága, boldog idők! — egy nagy, hazahívó expedíciónk törött meg a tanító ur hazafiatlanságán.) nagynak, nemesnek, de egyszersmind jóságosnak is, mint a hogy akkortájt a nótában »Kossuth Lajos édesapánk«-nak szólongattuk.

* * *

Ha szószerint tudnám is követni a vele való beszélgetés fonalát, azt már csak azért sem irnám le, mert nem tartom helyesnek minden ilyen magánbeszélgetést (kivált engedelem nélkül, a mit pedig nem kértem,) nyilvánosságra vinni.

Van mégis, a mit meg kell említenem.

A múlt napokban Kossuthnak egy ilyen mondata fordult meg a lapokban:

— »Szeretném odakiállítani Budapestnek: megállj, addj már a haladásodból Debreczennek is!»

Hát ennek így magában, az ő ajkaira adva, aligha van meg a helyes értelme. Vagy legalább is félreérthető. Hanem az előzmények mindent megmagyaráznak.

Olaszországról beszélgetve, jött fel, hogy mennyi nagy, — több százezer lakosú — város van itt az ország sajátságos történelmi fejlődésénél fogva. Erre vonatkozólag szólott ilyenformán Kossuth:

— »És Olaszországnak ez sohasem lesz kárára. Az erők tulságos cenzuralása, mint minden tulság, félő, hogy előbb-utóbb megbosszulja magát. Vajha magyarországnak is volna még Budapesten tulyeg hatalmas Debreczenje és Szegedje!»

Ide következnek aztán az a fentebb említett mondat.

* * *

Hogy a külföldön — mely hazánkat még ma is sokszor és sokban félreismeri — régebben milyen visszás fogalmakat tápláltak felőlünk, vagy egyáltalán alig ismertek bennünket: arra nézve Kossuth egy nagyon jellemző esetet mondott el az ötvenes évek közepéről, a melynek a pointja szóról-szóra ide ment ki:

— »Az egész francia parlamentet összevéve nem akadt három ember, a ki tudta volna, hogy hol fekszik és miféle tartomány az a Transzilvánia?»

— Transzilvánia — Penszilvánia, előttük valami kapcsolatos két fogalom volt — tette utána jóízű mosolylyal.

* * *

Végül még a multkor szállongott aggasztó hírekre vonatkozólag — bár azokat egy turini távirat nyomban megczáfolta, — hadd irjam ide, hogy Kossuthnak még — hála Istennek — sok esztendőig ígérhetünk.

Az ő idestova 90 éve után mit várhatna egyebet a látogató, minthogy egy roskatag aggastyánt fog találni, a kinek lelki-nyilvánulása, szelleme ha még olyan ép is: vállaira bizonyosan már a halál támaszkodik.

De nem ugyan!

Egy életerős öreg ember áll előttünk viruló arczszínnel, a ki — saját kifejezése szerint is — reggeltől estig íróasztalánál dolgozik.

Az ő arczképei nem mondanak igazat. A másoló eszközök vele szemben gyarlók maradnak. Sohsem tudják visszaadni szemeinek szinte fiatalos tüzt. Azt az erőt pedig, mely még mindig búbjósan csengő hangjából árad felénk: visszaadni meg sem kísérhetik.

Én azzal az erős hittel hagytam el, hogy ezer évünk megünneplését még legálább is megéri.

A jövő természetesen Istené. De Isten jó, s megadja — mint Mózesnek egykor — neki is azt az örömet, hogy innen, e Nébórról tekinthessen át második ezer évünk ígért-földére.

Melyik magyar nem sohajt fel magában, hogy legyen ugy?!

Szabolcska Mihály.

Országgyűlés. Törszűke miatt ma csak röviden foglalkozhatunk a képviselőház tárgyalásaival. A csütörtöki nap a nem hosszú, de csipős beszédek napja volt, annyira, hogy még a kormánypartból is *E l e s H e n r i k* beszélt. Ez a tisztelt ur meg akarva a nevének felelni, belékötött a függetlenségi pártba, a miért aztán *L i t s G y u l a* ugy kiporolta a hátát, hogy menten eltompult benne minden élesség. Különben is rendkívül érdekes beszéd volt a *L i t s*; nemesak élénk polémia az »államiság« ellen, hanem a tudomány színvonalán álló a mégis a józan ész és becsületes magyarság mesgyjén belül maradó fejtegetése az államszervezési elveknek. A kormánypart nagy nyugtalansággal hallgatta ezt az eleven, a helyzetet markansul kidomborító szónoklatot, amely annál nagyobb hatást tett a függetlenségi pártban. De volt e beszédnek egy más, a közigazgatási vita keretein túl eső következménye is. *F e n y v e s s y* Ferenc személyesen megtámadva élvezvén magát *L i t s* által, ennek szemére vetette, hogy ő is pártállást változtatott, mikor *Ugronnal* kilépett a függetlenségi pártból. Erre ugy *L i t s* (az *Ugron*-párt alelnöke), mint *P o l o n y i G é z a* (a függetlenségi párt részéről) kijelentette, hogy a két pártárgyalat közt elvi különbség nincs, s ép a szóban forgó kérdésre nézve az egész párt egységesebben áll együtt ma, mint állott bármikor. E nyilatkozatokat mindenki ugy fogta fel, hogy a függetlenségi párt kebelében a mult nyáron támadt félreértések azóta tisztázódtak s mindkét részen belátták az erők egyesítésének üdvös és szükséges voltát. Visszatérve a vitára, partunkból szólott még *B o r n e m i s s z a I s t v á n* és *M a d a r á s z I m r e*. Mindketten szép szónoki hatással beszéltek s jelentős mozzanatokkal gazdagították a vita anyagát. A vita utolsó szónoka *H a n n i b á l J ó z s e f* volt, aki világos logikával, nemes hévvel, élénk hatás közt fejtette ki amaz aggodalmakat, melyeket a javaslat támasztott benne, s melyek őt a kormánypartból való kilépésre bírták.

A képviselőház tegnapi ülésén öten vettek részt a közigazgatási vitában. *M a d a r á s z J e n ő* és *G y ö r f f y G y u l a* a javaslat ellen beszéltek nagy hatással, *V e s z t e r I m r e*, a néhai mérsékelt ellenzék tagja, az államiság üdvös voltát, s boldog titkait fejtegette. — *U r a y I m r e* ellenben kimutatta, hogy az államiság nem egyéb a *B a c h*-szyszthema utánzásánál, — azon kifejezéseért, hogy a kormány-

párt tagjai zsoldosok, az elnök rendreutasította (hánszor megirták és elmondták pedig már ezt a mamelukokról!); az utolsó szónok gróf *H a d i k S á n d o r* volt, ki szűzbeszédét az éppen nem makula nélkül való javaslat védelmére fecsérelte.

Thaly Kálmán beszéde

— A képviselőház június 17-iki ülésén. —

Thaly Kálmán: T. képviselőház! (Halljuk! Halljuk!) A jelenleg immár meglehetősen terjedelmessé vált vitának kiváló szónokai emlékeztették a t. házat a fennforgó törvényjavaslat véghetetlen nagy fontosságára.

Legközelebb a tegnapi napon hallottunk egy beszédet, a mely mély átgondoltságával, érvei magvasságával és hazafiui aggodalmainak kifejtésével az egész haz figyelmét lekötötte. *G y ö r g y E n d r e* t. képviselő ur beszéde volt ez, t. ház. — Ő is hangsúlyozta a jelen törvényjavaslat nagy fontosságát, midőn egyenesen oda concludált, hogy meggyőződése szerint 1867. óta hasonló nagy fontosságú ügy a képviselőház asztalára nem került.

Igen helyesen jegyzé meg szerintem is *G y ö r g y E n d r e* képviselőtársam, hogy ez a törvényjavaslat, a mely közvetlenül az adminisztrációt érinti ugyan, következményeiben átalakítólag, vagy mindenesetre erősen befolyásolólag fog hatni a társadalom minden intézményére; ki fog hatni, mint ő mondá — az utolsó kunyhó lakosára is.

Ha így van a dolog, és pedig valóban így van, (Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon) akkor a törvényhozás a legnagyobb könnyelműséggel járna el, ha egy ily nagy fontosságú törvényjavaslat tárgyalásába nem igyekeznék mélyen behatolni s annak minden oldalát lehetőleg megvitatni, nehogy bennünket akár válsztóink, akár az utókor a könnyelműség vádjával illethessen, hogy mintegy esti lepke módjára vakon, rohanunk a lángba. Ugyanis e javaslatnak bizottsági tárgyalása, mely eleintén behatóan indult, utóbb — nem akarom kutatni, hogy miért — bizonyos sietséggel ment végbe. Ha tehát ez így történt a bizottságban, ez ismét egyvel több ok arra, hogy a ház plenuma komoly, tüzetes tárgyalás alá vegye e véghetetlen fontos javaslatot, és annak minden egyes részét. (Helyeslés a szélsőbalon.) Részemről köszönettel ismerem el mindazon t. képviselőtársaim érdemét, bármely párthoz tartozzanak is, a kik e törvényjavaslat megvilágítását, bírálatát felszólalásaikkal igyekeztek előmozdítani. (Helyeslés a szélsőbalon.) És mert így vagyok meggyőződve, kötelességemhez hiven — magam is hozzájárulok szerény tehetségemtől és csekély tanulmányaimtól telhetőleg a tárgynak megvitatásához. (Halljuk!) Teszem pedig ezt leginkább abban az irányban, melyben nekem legtöbb jártasságom van, t. i. történelmi irányban — és tehetem ezt annál több joggal, mert szerintem igen helyes, ha ennek a kérdésnek a történelmi oldalát is megvilágítjuk. — Maga a t. miniszterelnök ur ment elől e tekintetben jó példával; ő is reflektált a vármegyék multjára, történetére, bizonyos irányzatossággal ugyan ugy, a mint ő informálva volt. — Az igen t. miniszterelnök ur az adminisztráció terén hosszas gyakorlatánál fogva is, a melyet, ugy tudom, megyei szolgálaton kezdett, (Felkiáltások a szélső balon: adminisztrátor volt!) főbíró és alispán is volt Heves-megyében — mindenesetre szakembernek ismerhető el, miután azonban az ősi vármegyék alakulására, történelmi fejlődésére vonatkozólag studiumokat talán nem tett, vagy ha tett is, erre bizonyítékaink nincsenek, én az ő állításait a mennyiben a vármegyék történelmére vonatkoztak, tüzetesen vitatni nem akarom, hanem igem követem az ugyanazon oldalról felszólalt igen t. képviselő és akadémikus társam *S c h w a r z e c G y u l a* példáját, a ki a vármegyék multjának megvilágításába, tüzetes fejtegetésébe bocsátkozott. Az intézmény, melynek a t. jobb oldal most nevezetes átalakítását, szerintünk ellőrlését célozza, fényes multjánál fogva mindenesetre megerdemli, hogy már eredetétől kezdve figyelemmel kísérjük, mint *S c h w a r z e c G y u l a* tette, és vizsgáljuk, hogy az mikép fejlődött olyanná, a minőnek azt apáink ismerték és m

ismerjük. Ha *S c h w a r z e c G y . t.* képviselő ur bele nem bocsátkozott volna még az *Á r p á d*-kor megyei viszonyaiba is tüzetesen, talán merészsé volna tőlem ugyanazt megkísérteni akarni; de így praecedens van előttünk s azt gondolom, csak megtiszteltem azzal *S c h w a r z e c G y u l a* t. képviselő urat — a dolog ezen oldaláról előttem szólót — ha, mikor az ő nézeteit bírálat alá veszem, s nem engedem, hogy elhangozzék amaz igen figyelemreméltó fejtegetés a parlamentben jeltelenül és a dolognak azon oldala is meg ne világittassék, és azt annyival is inkább, mert habár részemről készséggel elismerem *S c h w a r z e c G y u l a* t. képviselő urnak széleskörű olvasottságát, elismerem azt, hogy ő az alkotmány történet körül, elkezdve az ő görög alkotmánytól végig az európai népek középkori alkotmányain, évekre terjedő beható tanulmányokat tett, elannyira, hogy ez ő neki dicséretesen művelt szakmájával tekinthető, a mely szakmában való jártasságra nézve magamat korántsem akarom hozza hasonlítani, sőt olyanformán érzem magamat, mikor *S c h w a r z e c G y u l a* képviselő urnak alkotmány-történelmi fejtegetéseit kísérlem megbíralni, mintha ő az én *R a k ó e z i*-kori dolgozataimat akarná tüzetesen kritizálni. — Azt hiszem, mikor ezt kijelentem, elég szerényen itelek magam felett és eléggé hódolok az ő tudományának és tehetségeinek, a mit nemes ellenféllel szemben mindenkor igen szívesen teszek; miután azonban azon történetíróknál, kik az eredeti kuforásokból buvárkodva, a vármegyék multját tüzetesen tanulmányozták, miután továbbá magukban a kuforásokban: *F e j e r C o d e x D i p l o m a t i c u s*-ában, az *Á r p á d*-kori új Okmánytárban sok olyan adatokat találok, a melyek a *S w a r z e c G y u l a* t. képviselő ur által idézett adatokkal és azokból levont állításokkal teljesen össze nem egyeznek, kénytelen vagyok ezen össze nem egyező dolgokat megvilágítani és a magam következtetéseit azon adatokból, amelyeket idézett és azokhoz csatlakozó, velük egyenértékű más adatokból a szerint vonni ki, a mint azt meggyőződésem szerint igazságosnak találok em tevédeseit rectificálni, a mennyiben azok tévedések; sőt azt hiszem, egyik-másiknak legalább hézagosságáról felszólalásomban lesz szerencsém őt magát is meggyőzni.

Mielőtt azonban felolvasnám *S c h w a r z e c G y u l a* t. képviselő ur beszédéből azon passusokat, a melyekre nézve megjegyzéseket óhajtok tenni, — történelmi adatokkal szemben történelmi adatokat állítva, — legyen nekem megengedve t. ház, hogy a vármegyeyi intézménynek ősi alakulásáról röviden szólhassak, röviden — mondom — csak azoknak kedvéért, a kik bár ezen intézménynek jelenét és közelebbi multját nagyon jól ismerik, régmultjával azonban, szervezetével az ősidőkben talán kevésbé vannak tisztában.

Nem lehet ezt csodálni, a mennyiben az idevonatkozó adatok nagyrészt csak okmánytárakban találhatók és oly szakiróknál, kiknek nagy része latin nyelven régi időben írt és a kik általában kevesek által olvastatnak.

A történelem tökéletesen még nem állapodott meg a vármegyék keletkezésére nézve, hogy azt minden kétségen felül tisztán ehez vagy ahoz az uralkodóhoz fűzhetné. Leginkább két iskola van, a melyeknek egyike *B é l a* király jegyzője, *A n o n y m u s* nyomán, magát *Á r p á d*ot tartja a megyék megalapítójának, a vérszerződés idejéből, az alkotmány kezdetéből vonván le azok alakulását, a mint az egy némelyik megyére, névszerint *C s a n á d r a* nézve kétségtelenül áll, ha *A n o n y m u s* tekintélyét elismerjük. Vannak azonban ismét mások és ezek nagyobb számmal léteznek, a kik a megyék szervezetét *S z t. I s t v á n n a k* tulajdonítják. Kétségtelen, hogy *Á r p á d* az általa meghódított s megszállott országban az akkori viszonyokhoz képest bizonyos autonómikus szervezetet létesített; azonban itt pozitív adatokat az egy *A n o n y m u s*on kívül nem bírnak, őt pedig nem fogadhatjuk el kétségtelen hitélű tekintélynek a megyeyi szervezetre nézve, mert ő a maga korában a XII. században, mások szerint a XIII. században létezett megyék állapotát írta vissza *Á r p á d* korára. — Ugyaníly analogia szerint az egyes inemzetségek megszállásából azt kell követke-

tegnünk, hogy valamint a kunok szállásokban, a székelyek hadak szerint szállottak meg az elfoglalt területeket, szintugy Árpád magyarjai nemzetségek szerint telepedtek le, mely területek és szállások alakulásáról számos okmány van, hogy pl. az Aba, Örs, Bors és Csák stb. nemzetség az ország mely részeiben telepedett le. Nagyon valószínű tehát ennél fogva, hogy a mint nemzetségek szerint történt a letelepülés, egyes várak, melyeket Árpád elfoglalt, mint Ungvár, Nyitra, vagy pedig épített, mint Munkács, Borsod, Csongrád stb. várakat, ezek lettek az egyes nemzetségi szállások központjai, azok a nemzetségek hadainak őrszérére biztaték és ezen várak körül határok képződtek s a területet ők megyének nevezték s Szent László és Kálmán korában is így neveztetik.

E megye azonban még nem a mostani megye őse volt, hanem mintegy a kunok és székelyek területeihez hasonlítható. Ez körülbelül egy századig állott fenn, de az akkori közigazgatási autonómiairól adataink nincsenek, s természetes, hogy azon messze korból csak hézagos adatok, inkább kombinációk és sejtelmek alapján lehet következtetni. Bizonyos az, hogy vagy szent István nagy államalkotó szelme előtt bár itt kész állapot talált, a nyugati civilizáció beültetése közben az lebegett, hogy az általa jól ismert frank, burgond és germán és más népek példája szerint létesítsen bizonyos hadi törzs és polgári kormányzati székhelyeket, a melyek által azután béke idején csendességben és nyugalomban tarthassa és a polgárosodásnak mindinkább megnyerhesse országát, háboru idejében pedig mindenkör kész hadi szervezetet találhasson. Így szent István alapította az ősi megyéket, a várispánságokkal kapcsolatosan. Most már megint kétfelé oszlanak a historikusok, vannak olyanok, a kik azt állítják, hogy a vármegye külön intézmény volt a várispánságtól, nevezték parochiának, volt comes parochialis, comes provincialis és viszont voltak várispánok, comites castri, tehát hogy csak külön állók voltak. Ugy látszik azonban és én tanulmányaim alapján azok felé hajlom, a kik azt állítják, hogy a régi provinciák, a megyék nagyobb területet foglaltak el, mint a várispánságok, úgy, hogy egy megye területén több várispánság is feküdt; viszont voltak megyék, melyek a várispánságokból fejlődtek ki, területileg összevágának ugyan gyakran, de nem mindig. Voltak várispánságok, például a banaí Komáromban, a szolga-győri Veszprémben, a karakói Vasban, a galagonyi Nyitrában, a melyeknek területe nemcsak Komárom, nemcsak Vas, Zala és Veszprémre vagy Nyitrára terjedt ki, hanem a Duna mindkét partján össze-vissza feküdték egyes részei. Majdnem minden várispánságnak voltak megszokott részei, ezek azután katonailag a várispánok alá tartoztak, háboru esetén kivonultak, de polgári ügyekben, amennyiben a nádor ítélőszéke alá nem tartoztak, mint a jobbágyok, a nemesek úgy látszik az illető megye adminisztrációjába vonatkozott be. Voltak szent Istvánkori megyék, melyek sokkal nagyobbak voltak általában, mint a későbbiek, például Zólyom, a melynek kebeléből magából önmagával négy megye, u. m. Árva, Turóc, Liptó, Zólyom fejlődött ki, a szerint, amint t. i. a népesedés észak felé a vadon erdőbe terjedt ki, melyekben az első király idejében királyi favágóknál, vadászoknál más nem lakott, a nemzet zöme a termékeny síkságot szállván meg. Tudjuk, hogy Máramaros megye egyik legkésőbb alakult vármegye. Tudjuk róla okmányos adatokkal, hogy Visk vára, mely kétségtelenül Máramaros megyéhez tartozik, valaha Ugocsához tartozott, mert Máramaros megye nem volt lakott hely, csak később ment a nép a hegyek közé és később alakult a megye. Így volt Bereg megye. Ott volt egy Borsva nevű várispánság. Ebből fejlődött ki utólag Bereg megye. Később Borsva és Bereg megye egyesült, majd a Borsva név eltűnik*) és marad a Bereg megye elnevezés.

Ilyen a megyéknek alakulása, a várispánságokkal együtt, de a várispánság tisztán katonai szervezet volt, a vármegye első sorban

polgári szervezet. II. Endre alatt a várispánság lejárt magát; IV. Béla megkísérelte ugyan annak felelevenítését, de az Anjouk alatt a várispánságok végkép elenyésznek és átalakulnak vármegyékké. A vármegyék átvették a várispánságok kötelezettségeit és előállt a bandediális hadszerkezet.

Bocsánatot kérek, hogy ezeket előadtam, (Halljuk! Halljuk!) azonban szükséges volt ezeket bevezetésként elmondanom.

Most már meg kellene említenem, hogy azok a szakirók, a kik a vármegyék történetét leginkább tanulmányozták, mert nagy homályban kell itt tapogatni, a régi korra nézve kevés az adat, az országgyűlés kezdeményezése, kirendelése folytan kezdtek buvárkodni. — A legtöbbet irt a vármegyék és várispánságok szerkezetéről idősb Kováchich Márton az 1764-iki országgyűlés megbízása folytán; ifj. Kováchich Márton, Kollár, később a nagynevű Bartal, Szlemarits, Palugyay, utóbb a feledhetlen emlékü Bottká Tivadar, a ki legmélyebben hatolt be a kérdésbe és majdnem egész életét szentelte e kérdés tanulmányozásának, továbbá Pesti Frigyes »Várispánságok« »Eltűnt magyar vármegyék« műveiben és egyéb monographiáiban; legújabbán Salamon Ferencz, Pauler Gyula, Villányi Szaniszló tettek ez irányban igen becses tanulmányokat. Így áll irodalmunk ezzel a kérdéssel. Schwarcz Gyula t. barátom beszédéből, mely nagyon széles körű olvasottságról tanuskodik, úgy látszik, ezeknek a munkáknak nagy részét átnezegette; de az újabb írókét, amint látom, kevésbé.

Különösen Bottká Tivadartól jelent volt meg egy igen becses tanulmány a »Budapesti szemle«-ben.

Beóthy Ákos: Az akadémia adja ki.

Thaly Kálmán: Majd reflektálok erre is. Ugy látom, Schwarcz Gyula t. képviselőtársam ezt is átnezte; Bottkától azonban később — és örülök azon, hogy ezt mintegy hálaszózat kifejezéséül az elhunyt iránt én említem itt fel — még egy becsesebb, behatóbb tanulmány is jelent meg a régi vármegyék multjáról, mint a most említett, a melyet az én kezemmel bevezetésében mondja is, inkább arra czélt, hogy a megyéknek multját a mohácsi vesztől az újabb időkig megírja. Ellenben az utóbbi tanulmányában, a melyet az én kéresemre irt és a mely az általam akkor szerkesztett »Századok« 1870. 1871. és 1872. évi folyamában jelent meg, maga Bottká azt is írja, hogy czélul azt tűzte ki, hogy a vármegyék ősi alakulását az Árpád-házi és vegyes házakból származó királyok alatt ismertesse. Minthogy Bottkának ezen újabb tanulmányai három év alatt hat közleményben szétszórvva jelentek meg, ezeket sokan nem ismerik, könnyen el is kerülheték az ember figyelmét, azon körülménnyel fogva, hogy a folyóiratok tömegében e tanulmányok nem tekinthetők oly könnyen át, és csakugyan óhajtandó volna, hogy ezek, mint a régi vármegyék történetét alaposan kifejtők, külön kiadásban megjelenjenek.

Visszatérve Schwarcz Gyula t. barátom beszédére, abból egy pár passust fel fogok olvasni is, hogy hűebben idézhessem. A »Nemzet«-ből fogok ezitálni, hogy a Bottká Tivadar ezen újabb tanulmányából és más kútfőkből merített erveimmel megczáfolhassam Schwarcz Gyula t. képviselőtársamnak azt az állítását, mintha az Árpádok korában a közigazgatást nem intézték volna autonóm közegekkel. Bár igaz az, a mit a t. miniszterelnök ur mondott, hogy a későbbi oligarchikus vármegyékben, a minők az később fejlődtek, midőn az oligarchia uralma tetőpontján volt, az alispánt is és a többi tisztviselőket nagy részét a főispán nevezte ki. Habár a főispánnak alispán kinevezési joga, helyesebben substitúalása maga helyett, az Árpádok koráig megy vissza, mégis az előző korból föl egész Szt. Istvánig, találok nyomait a megyei ügyek autonómikus elintézésének és ezen körülményre nézve különösen kérem a t. ház becses figyelmét. (Halljuk! Halljuk! a szélső baloldalon.)

Schwarcz Gyula t. képviselőtársam beszédének egyik passusa így hangzik: »Vessünk hát egy kis pillantást a multra, de az alkotmány történelmi fejlődését ne annak csak egy darabjában, hanem annak teljes egészében ve-

gyük tárgyilagosan szemügyre és be fogjuk látni, hogy azon állítás, mely a megyei tisztviselőket választását bele véli olvashatni alkotmányunk ezredéves fejlődésének nemzeti géniusába, csakugyan nem egyéb egy éppen, nem alapos szövirágnál.«

Ezt vagyok bátor kétségbe vonni. Hasonló szellemben folytatja beszédét lejjebb és III. András 1298-iki törvényéről szólva, azt mondja: »Nem fogja avatott számmal senki összes fennmaradt Árpád-házkorabeli törvényeinkből kiolvashatni, hogy a magyar törvényhozás Szt. Istvántól le egész az Árpád-ház kihaltáig, bármikor is a megyei tisztviselőket választásában kereste volna azon garantiákat, a melyekkel az alkotmányosságot különösen a legfőbb hatalom netaláni tulkapásai ellenében köztársaságnak igyekezett. Az a két-két nemes bíró, a kiket Kálmán király decretuma a püspök elnökölte alatt u. n. synodusokban megválasztott tisztán jogszolgáltatási czélokra megválasztott, nem foglalkozik még a szónak legprimitívabb értelmében sem, semmiféle komolyabb közigazgatási teendővel.«

Eötvös Károly képviselő ur itt közbeszólt: »Nem úgy van az!« És valóban nem úgy van az. (Halljuk! Halljuk!) Lesz szerencsém ezt kimutatni Bottká Tivadar munkájából, ki talán mégis elég auctoritás arra, hogy éppen ebben a kérdésben, a mely kérdés buvárlatának életét szentelte, számba vétessék. Itt azután Schwarcz Gyula képviselő társam tovább megy és IV. Bélára, mint a ki byzanci volt, mert Byzanczban nevelkedett, s a kit magas műveltségű fejedelemeinek nevez, azt mondja, hogy lebegtek ugyan ezen uralkodó szeméi előtt oly gyűlések, melyek közigazgatási kérdésekkel is foglalkoztak; de hogy IV. Béla alatt a megyei tisztviselőket bármikor is a megyei gyűlések, az említett proclama congregatiók úgy választották volna, ennek semmi nyoma sincs törvénykönyvünkben, sem egyéb forrásainkban. Annál kevésbé lehet szó ily választásokról III. Béla utódai alatt.«

Lesz szerencsém IV. Bélának, ki pedig III. Bélának utódja volt, »fehér codexéből« felolvasni egy rendeletét, a melylyel Szepes vármegyét egyenesen utasította, hogy válasszon megyei tisztviselőket. (Helyeslés a szélső baloldalon.) Ezután Schwarcz Gyula IV. Bélát »auctocrata absolutismus«-sal vádolja és én ezen — incidentaliter mondva — nagyon csodálkozom, mert épen IV. Béla volt az, ki a megyei intézményt s általában az alkotmányt a legszabadelvűbb irányban igyekezett kifejteni. IV. Béláról mondja maga Schwarcz Gyula t. képviselő ur, hogy IV. Béla alatt sem lett a megye politikai testületté, dacára annak, hogy ezen király alatt már feltűnnek szolgabírák, a quatuor judices tisztán bírói functiók ellátására választva.

Ezt is tagadom, mert azok közigazgatási ügyeket is intéztek. »Hogy a közigazgatást, már t. i. azt, mely ebben az időben létezett, választott megyei közegek látták volna el, erről ismét semmit sem tud a magyar alkotmány történelme.« Ezt bátor vagyok újból kétségbe vonni, és bátor leszek Bottká Tivadar említett közleményéből rövid mutatókat, ellenzafolatokat felolvasni és egybűnben merített adatokkal is igazolni állításomat.

A megyei gyűlésekről ő szent László és Kálmán királyok decretumaiból állit össze egy képet, mely szerint a provinciákat, várispánságokat és azt vázolja, hogy a megyékben, provinciákban, parochiákban mennyiben tartattak gyűlések. Ezekre nézve mondja Bottká, hogy a vármegyékben, mint a közigazgatás organumában és mindkét egyesített intézményre, a megyékre és várispánságokra is kiterjedő megyei gyűlések tartattak már szent László és Kálmán királyok idejében, különösen mikor az orvok, az erőszakos ember- és földfoglalások; továbbá a bitang marhák ellen és az adóügyekben hozott törvények végrehajtása volt napirenden. Ezek azon ügyek t. ház, melyek ősidőktől fogva, tehát már szent Istvántól kezdve, mint közigazgatási ügyek autonómikus közegek által is, vagy kizárólag azok által intéztettek el.

(Folyt. köv.)

*) Megmaradt azonban Borsva mint falu, Borsva pedig mint egy kis folyócska neve. Szerk.

Ujdonságok.

* **Thaly Kálmán beszédét**, melyet a képviselőház szerdai ülésén tartott, csütörtökön csak rövid kivonatban közölhetjük, ma azonban megkezdjük a teljes beszéd közlését. Szolgálatot teszünk vele az önkormányzat híveinek és pártunk tagjainak, midőn e nagy szabású beszédet teljes egészében minden megcsonkítás nélkül közöljük, mert a budapesti lapok részint kivonatban, részint megcsontítva közölték. (Az „Egyetértés” sem közölte egész terjedelmében.) Thaly Kálmán gazdag történelmi tanulmányokra támaszkodva kelt védelmére az önkormányzatnak s beszéde a közigazgatási vitának egyik fénypontját képezte. — Mily szegényes az ilyen beszédek mellett azon védelem, melyben a javaslatot annak támogatói részesítik!

* **A reáliskola.** Debreczen sz. kir. város törvényhatósági bizottsága ma d. e. 10 órákor — a reáliskola ügyében — rendkívüli közgyűlést tartott. — Tudvalevőleg a multkorai közgyűlésen a tanács azon javaslatának, hogy a reáliskola részére a hatvan-utcai kiszemelt telkek megszerzessenek, többsége volt ugyan, de a törvényben megkivánt többség még se volt meg: ezen körülmény tette szükségessé a mai közgyűlés összehívását. Gf. D e g e n f e l d J. főispán megnyitván a közgyűlést, S e b e s s György azon nézetének ad kifejezést, hogy olyan intézetek közelebe, mint a minők a hatvan-utca végen vannak (triskaidekapolisz), nem szabad kollégiumot helyezni. — Vagy tegyék a kollégiumot más helyre, vagy pedig azon intézeteket helyezték át a homokkertbe. (Teljesen igaz van S e b e s s György urnak, mert bizonyos, hogy a reáliskolai újuság értékesére nem lesz jótékony befolyással azon rossz hírű városrész közelléte. Ezt bővebben illusztrálni nem szükséges. Szerk.) L e n g y e l Imre azt indítványozza, hogy miután a hely kérdése már eléggé meg van vitatva, e kérdés felett többé ne vitatkozzanak, hanem szavazással döntsenek felette. A főispán ezután szavazás alá bocsátja azon kérdést, hogy elfogadja-e a közgyűlés a tanácsnak azon előterjesztését, — hogy a reáliskola részére a kiszemelt hatvan-utcai telkek megszerzessenek. — A szavazásnak most se volt eredménye, mert 81-en szavaztak a tanács előterjesztése mellett, 19-en pedig ellene, így a törvényben megkivánt szótöbbség (107 igen szavazatnak kellett volna lennie) nem volt meg. Újabb közgyűlés tartatik tehát ezen ügyben július hó 1-én d. e. 11 órákor, mely közgyűlés — tekintet nélkül a jelen levők számára — határozatképes lesz. A mai közgyűlés 3/4 11 órákor ért véget s a közgyűlés jegyzőkönyvét egy fél óra mulva hitelesítették.

* **Lódijazás Debreczenben.** A debreczeni gazdasági egyesület a szokásos évi lódijazást folyó hó 28-án vasárnap tartja meg a Nagyerdőn. — Ezuttal a következő díjak vannak kitűzve: I. Istálózott lovakra, anyakancazákra csikóval, első díj 8 drb, második díj 6 drb, harmadik díj 5 drb magyar arany; három éves kanczaesikókra első díj 4 drb, második díj 3 drb magyar arany, két éves kanczaesikókra egy díj 2 drb arany. — II. Ménesbéli lovakra, anyakancazákra csikóval, három díj, egyenként 8, 6 és 5 drb magyar aranyból; — három éves kanczaesikókra két díj 4 és 3 drb magyar aranyból, Egy — három éves ménesikók 4 drb arany. Kettős fogatokra saját nevelésű lovakkal első díj 4 drb arany, második díj 2 drb arany; ötös és hatos fogatokra első díj 4 drb arany, második díj 2 drb arany. — Ezeket kivül arany, ezüst, bronz oklevelek és 24 drb nemzetiszínű nyakszalag osztatik ki.

* **Esős június.** Azt tartja a hagyomány, hogy ha Medardus napján eső esik, azt 40 napos eső szokta követni. Az idén Medardus napján nem volt eső, mégis hosszantartó esőzés követte. Már két hét óta tart ez a lueskos állapot, mely a levegőt annyira lehűtötte, hogy nem ismerünk rá júniusra. Minden jóból megárt a sok, még az esőből is. Most kellene járn a kalászerlelő meleg napoknak, e helyett azonban őszi jellegű napok járnak. Az aratáshoz fűzött reményeket ezen állandó, hűvös időjárás nagyon esőkentette.

* **Halálba üldözött önkéntes.** Brezovay Aladár a székesfehérvári 34-dik vadász- zászlóalj önkéntese öngyilkosságot követett el. Az E—s-ben Alvinczy Bariss Sándor hosszabb nyilatkozatot tesz közzé, a melyben egyenesen kimondja, hogy a szerencsétlen fiatal embert kapitány a k e r g e t t e h a l á l b a. A kapitány mindent elkövetett erre brutális szekuritájával, rendszeres üldözéseivel, folytonos büntetéssel. Nemrég történt, hogy egy alkalommal az előkelő nagybirtokos fiát L a u s b u b n a k nevezte. — „Kapitány ur”, mondá Brezovay, „hogy adhat ily nevet annak, ki hivatva van a tisztiből viselésére?” — „Lesz gondom rá, hogy ne viselhesse!” felelt a kapitány és csakugyan volt is rá gondja, mert következetesen megakadályozta még azt is, hogy altisztiségre előléptessék Brezovayt. Az üldözés oka pedig az volt, hogy Brezovay igaz magyar gyerek volt, a kapitány pedig gyűlöl mindent a mi magyar. Az utóbbi időben Brezovay már szökni akart, később lett volna itt hagyni családját, tetemes örökségét s valahol idegenben alantass szolgálót teljesíteni, csak hogy üldözje elől menekülhessen. Alvinczy Bariss Sándor, kinek a szerencsétlen fiatal ember kevéssel halála előtt panaszolta el a temérdek keserűséget, melyet szenvednie kell, kijelenti nyilatkozatában: „Erkölcsi kötelességemnek tekintetem a hadtestparancsnokságnál a bűnös kapitány elleni vizsgálatot szorgalmazni és miután az öngyilkos összes bajait velem közölte, az üldözések részleteit ó exczellenciájának közvetlen tudomására juttatni s mindenképpen odahatni, hogy az ügyet hazugságokkal a bűn palástolására hamis világításba ne helyezték.”

* **Hálaadó istenitisztelet** volt ma reggel 8 órákor a nagytemplomban. Az ev. ref. egyház több ezernyi fiú és leány növendéke gyűlt össze az iskolai év végén halat adni istennek az ev folyamán szerzett előmenetelért. Megható volt a buzgó éneklés, s D i c s ő f i József ref. lelkes gyönyörű imája. Azonban a nagytemplom kicsinynek bizonyult a gyermekek befogadására, pedig még az ismétlő iskolás gyermekek nagyszámú részét sem volt ott. A gyermekek egy része állt, nem tudott helyet kapni tanítójával együtt. — Ohajtando volna, hogy a „lelkési körök szerint való szervezkedés” minél előbb létre jönnön, s akkor minden „kör” gyermekei a saját templomában gyűlne össze, már csak azért is, hogy a szülők és a tanúgy barátai sem kapnak így ülőhelyet, mint a gyermekek egy része, s e bajon, mely a népesség szaporodásával nőni fog, csak is így lehetne segíteni.

* **Kinevezés.** Ferenczy Kálmán máramaros-szigeti kir. törvényszéki írnok a debreczeni kir. törvényszékhez segéd-telekönnyvezetővé nevezett ki.

* **A depr. jótékony nőegylet 1891. évi június hó 21-én délután 3 órákor a város-háza nagytanácstermében rendes közgyűlést tart. Tártyak: 1. Elnöki jelentés a lefolyt három év nevezetesebb eseményeiről. 2. A régi árvaház eladására és az új árvaház felépítésére vonatkozó szerződések bejelentése. 3. Általános tisztújítás.**

— **A szatmárnémeti ev. ref. főgymnázium fentartó testülete 1891. július 1-én — szerdán — délelőtt 10 órákor a tanácsteremben rendes ülés tart. Tártyak: Igazgató jelentése az intézet szellemi állapotáról. Pénztáros 1889—90. évi számadásának megvizsgálása és az intézet anyagi állapotáról igazgatótanács határozata. A próbaéves tanárok állandósítása. A németnyelvi tanszéknek választás útján leendő betöltése. Felterjesztés a VIII-ik osztály nyilvánossági jogára és érettségi vizsgálat tartására vonatkozólag. Igazgatótanács határozatának felterjesztése a görögnyelvet illetőleg. Az állami tankerületi főigazgató látogatása alkalmával felvett jegyzőkönyv felterjesztése.**

— **Az „iparoskör” által e hó 28-án (vasárnap) a Szikszay »Margit« fürdőben rendezendő nyári táncvizgalomra a meghívók szétküldettek. Kik ezt nem kapták volna meg és arra igényt tartanak, forduljanak a végett a kör piac-utcai helyiségében a rendező bizottsághoz.**

* **A belényesi tanárok hazafi-sága.** A belényesi gimnáziumi tanári kar hazafiatlansága ellen még mindig sok a panasz. Valósággal ők a szitói az oláh és magyar lakosság közti egyenlenségnek. Hogy milyen szellemet csöpögtetnek Belényesen a tanuló ifjúságra, az legjobban kitűnik annak a mulatságnak a műsorából, melyet az érettségi vizsgálatot tett ifjak e hó 22-ikén fognak tartani. A műsoron elejétől végig »román« szerzők nevei olvashatók s az előadás természetesen oláh nyelvű lesz. Ezt a fényesnek ígérkező ünnepélyt valami Stefanieza Vazul nevű tanár rendezti, aki úgy látszik nincs tisztában azzal, hogy a magyar irodalomtörténetének vannak nagy Arany-alakjai, a kiktől a Magyarországon érettségit tett ifjaknak kell valamit tudniok. A belényesi magyarság körében ez a — fájdalom, nem épen példátlan — botrányos eljárás nagy visszatetszést szült s a hangulatból következő, valószínű, hogy az oláhok e nyílt provokálására, a magyarság meg fog felelni.

* **Svéd gyógytorna- és massazsaintézet.** Mindazon betegek, kik esontbántalomban szenvednek, bizonyára örömmel fogadják azon hírt, hogy Magvassy Pál fővárosi tanár, ki hasonló intézeteket már több vidéki városban létesített, Debreczenben is állít fel svéd gyógytorna- és massazsaintézetet. Magvassy Pál tanár ur személyesen jött Debreczenbe, hogy a szükséges előintézkedéseket megtegye, a gyógmódot betanítsa s Dr. Tihanyi orvos urral már meg is egyezett abban, hogy a gyógyintézet a nevezett orvos ur lakásán rendeztessék be. A gyógmód kiterjed mindenféle esontbántalomra, a esontváznak rendeltetéseire, egyes izomszövetek elgyengüléseire, vérkeringési zavarokra, idült izomszűz és köszvényre, az idegrendszer számos bajaira; idegfájdalmakra, görcsökre, csuszos benuhasokra stb. Haladásnak kell tekintenünk azt, hogy Debreczenben ilyen gyógyintézet létesül s szerencse a betegekre nézve, hogy az említett bajok miatt eszentul nem kell költséges utazást tenniök, hanem itthon is megtalálhatják a gyógyulást. Midőn az intézet megnyílik, lesz még alkalmunk bővebben is ismertetni.

* **Sétahangverseny.** A 39-ig gyalogezred zenekara holnap d. u. 6 órákor a »Margit-fürdő«-ben sétahangversenyt rendez: 1. »Dormus-induló«, »Sarochtól. 2. »Jubel« opera nyitánya, Flotovtól. 3. »Ange d'Amour«, keringő Waldteufeltől. 4. »Arie és Air«, Sulivántól. 5. »Bécsi dalok«, quadrille Hornytól. 6. »Ima és finale« »Machbeth« operából, Verdítől. 7. Gyors polka Czapektól. 8. Dal Czubalkától. 9. Egyveleg a »Proféta« operából, Mayerbeertől. 10. »Magyar népdal induló.«

* **Évzáró vizsgák.** Az ágost. hitv. evang. elemi iskolában az évzáró vizsgák a Miklós-u. imaházban jun. 24—26. napjain a következő sorrendben tartatnak meg: jun. 24 én a fiúiskolával. Tanító Holeczhammer István; jun. 25-én a leányiskola I—III. osztályaival, tanító Kubaeska István; jun. 26-án a leányiskola IV—VI. osztályaival, tanítónő: Rohács Ida. A vizsgák mindig délután 3 órákor kezdődnek. Ezen vizsgákra a szülők és nevelésügy barátai tisztelettel meghivatnak. Debreczen 1891. jun. 18. A z e v. i s k o l a s z é k.

* **Az alsófoku kerekedelmi (vasárnapi) iskola** évzáró vizsgája holnap (vasárnap) délelőtt 9 órákor fog megtartatni, s kéretnek a főnök urak a megjelenésre.

* **Nyilvános köszönet.** Társulatunk gyártelepén e hó 8-án esti 7^{1/2} órákor kiűtött szerencsétlen tűzvész alkalmával — mely nagy magtár épületünket a benne volt tetemes készlettel együtt csaknem teljesen elhamvasztotta — az oltás és mentés munkájában oly általános résztvevő támogatásban és segélyben részesültünk: hogy most, miután a tűz már szerencsésen eloltatott, kötelességünknek tartjuk ezen nagy részvért és szíves támogatásért a városi tűzoltóságnak, a városi rendőrségnek, a cs. és kir. közös és a m. kir. honvéd katonaságnak s ezek parancsnokságainak és a tisztelt nagy közönségnek hálás köszönetünket ezen az uton is kifejezni. Kelt Debreczen, 1891. június 17-én. — Az »I s t v á n« gőzmalom társulat igazgatósága.

*** A debreczeni zenede.** f. 1890/91-iki tanévét záró közvizsgáinak sorrendje következőleg állapított meg: Folyó, hó 24-én d. u. 5 órától kezdve vizsgáznak: a zongora iskola növendékei és növendékeinek 1 s 2-ik osztálya, valamint a hegedű iskola növendékei; f. hó 28-án d. e. 10 órától kezdve: a zongora iskola 3-ik osztályu növendékei és az ének iskola növendékei; d. u. 5-től 7^{1/2} óráig az általános és zongora képezde összes növendékei. Debreczen 1891 június hó 18-án A z i g a t ó s á g.

Irodalom és művészet.

— Pesti Hirlap. Hogy a Pesti Hirlap ma — tartalmának bőségére nézve — Magyarország legnagyobb lapjának méltán mondható, kétségtelen. Mert a közigazgatási vita megkezdése óta naponként husz oldalon (vasár- és ünnepnapokon pedig 24—32 oldalon) jelenik meg, amire eddig nem volt példa hazánkban.

S azonfelül, hogy az országgyűlési vitát érdemlegesen ismerteti, a napilapok közül egyedül a Pesti Hirlaphoz országgyűlési karczolatot minden nap. „A tisztelt házból“ és „a mai ülés“ címek alatt.

Naponként egész esomó karczolat, kis czikk, tréfa, jól megválogatott tárczák teszik a Pesti Hirlapot a magyar olvasó közönség legelőkeltebb, legkedveltebb lapjává.

Regénycsarnokában most a kitűnő francia szerző: Theuriet André legújabb, igen kedves és érdekes regényét közli, melynek címe: Roche kisasszony atyja. A július elejével belépő új előfizetők a több mint egy hó óta megjelent részt külön lenyomatban megkapják.

Ezt követni fogja a jövő negyedben kosorus költőnk Jókai Mórnak most készülő regénye, melynek címe alkalmasint cigány gróf lesz. (Jókai regényei ezentúl a Pesti Hirlap tulajdonosai, Legrády testvérek kiadásában fognak megjelenni.)

Mindezekhez járulnak a Pesti Hirlap rendkívüli kedvezményel: az előfizetők minden két hétben külön zenemellékletet kapnak, karácsonykor minden előfizető ajándékul kapja a Pesti Hirlap Naptárát, egy valódi díszművet, melynek Roskovic Ignác által rajzolt czimképe az idén valóban kellemes meglepetést fog szerezni a megajándékozott előfizetőknek, eltekintve attól hogy bővebb tartalmu s díszesebb kiállításu naptár bizonyára nem fog megjelenni az ősi könyvtárral.

Ezek után bátran elmondható, hogy itt már minden verseny kizárva! Az előfizetési összeg (egy hóra 1 frt 20 kr., negyedévre 3 frt 50.) a Pesti Hirlap kiadóhivatalához (Budapest. V., nádor-utca 7. sz.) küldendő, honnan mutatványszámokat is lehet kérni.

Szobor Tóth Kálmán. Baja város főrendihatalosága — mint a „Bácska“ jelenti — megbizta Drescher Ede polgármestert, hogy a város büszkesége Tóth Kálmán szobrának elkészítésére tegye meg a szükséges intézkedéseket, mert a szoboralap elég nagy már arra, hogy a szobrot fel lehessen állítani.

— A Garay-szobor ügye. A szegszárdi Garay-szobor bizottság május hó 31-én tartott ülésében tárgyalta a vallás- és közoktatásügyi miniszter leiratát, a melyben tudatja, hogy a szobor elhelyezése czéljából kért sétaeret ingyen nem s csakis négyszögölként 1 frt vételárért hajlandó átengedni. A szoborbi- zottság nem tekintve azt hogy ez a hely teljesen kívül esik Szegszárd forgalmi pontjain, jeseb sem várva a város közönségének abbéli határozatát, hogy e kérdéses sétat helyet illendőség és méltányosság okokból esetleg maga város veszi meg s ajánlja fel a szobor czél- jaira, azt határozta, hogy az ügyet közgyűlés elé viszi s azt ajánlja ennek, hogy e körülbe- lül 1323 forintnyi vételárt magából a szobor- alapból szavazza meg s e czélból a szobor ki- vitelet mindaddig, míg a 14 ezer frnyi tőke kamatja a megcsontított alapot a mai összegre ismét ki nem egészíti, huzza-halaszta el. Na- gyon lehangolja ez a határozat mindazokat, a kik a szobor kivitelét már a legközelebbi időre remélték.

A konstantinápolyi sajtó. A török fővárosában ötven hirlap jelenik meg. Ezek közül tizenkilenc napilap, három hetenként háromszor, kettő hetenként kétszer, három havonként kétszer és hat havonként egyszer lát napvilágot. Harmincz lap foglalkozik politikával, három iparral és kereskedelemmel, kilencz vallással, művészettel és tudományval, kettő humorral, hat pedig szaklap. Nyelvre nézve tizenöt török (török betűvel), négy török (örmény betűvel), egy török (görög betűvel), nyolcz görög, hat francia nyelvű, aztán van angol, olasz, héber, bolgár, arabs és persa nyelvű konstantinápolyi hirlap. Egyetlen német lapja volt Konstantinápolynak, de csak hetven napig birt megélni.

Liszt életéből. Egy német zenei lap Liszt Ferencz életéből a következő epizódot eleveníti föl. Bülow 1859. február havában hangversenyt rendezett Berlinben. Bülow már akkor kitűnően uralkodott a zongorán, de ki- állhatatlan természetét akkor sem bírta fékezni. Azóta is sokszor összeveszett a hallgató kö- zönséggel, akkor szintén. Előadta ugyanis Liszt „Ideáljai“ című szerzeményét, mely sehog- y sem tetszett a berlinieknek, mire Bülow oly dühbe jött, hogy ráívalt a hallgatóságra és ajtót mutatott neki. A közönség annál jobban piszegett és haraggal hagyta ott a hangver- senyt. — Bülow azonban február 27-ikére nem csak új hangversenyt hirdetett, de új- ra fölvette programjába apósának „Ideál- jai“-t. A közönség megtorlásra készült. Mi- kor azonban az „Ideálok“-ra került a sor, — a hangverseny pódiumán maga Liszt jelent meg s a zenekar diringálásához kezdett. A közönség meg volt lepelve, udvariasan tapsolta Lisztet, aztán megtapsolta az „Ideálok“-at is. Liszt az előbbi hangverseny eredménye követ- keztében sietett Berlinbe s megérkezését Bü- lowon kívül talán senki sem tudta. Utleveleiben állítólag ez is benne volt: „utazásának czélja: — kifütyöltetés.“ De ez nem következett be.

Közgazdaság.

— A vetések állásáról szóló jelen- tések tárgyában Bethlen András gr. földmive- lésügyi miniszter 30,032. sz. a az alábbi ren- deletet intézte valamennyi állandó gazdasági tudósítóhoz: „Tekintettel arra, hogy rendes körülmények közt egy hét alatt a tenyészet annyira nem változik, hogy a gazdasági tudó- sítások hetenkinti közlése különös érdekek- kel bírna, elhatároztam, miszerint folyó évi június hó 10-től kezdve a vetések állásáról és a mezőgazdasági állapotról a tudósítások csak min- den második héten tétessenek közé. Ez okból f. évi márczius hó 23-án 15,484. sz. a kelt rendeletemnek a tudósítások hetenkint leendő beküldésére vonatkozó részét ezenel hatályon kívül helyezvén, felkérem a gazdasági tudósító urát, hogy rendes tudósításait a fentebb kitű- zött időponttól kezdve minden második szerdán sziveskedjék postára adni. — Ha azonban a két heti időközben a vetések álla- sában vagy a mezőgazdasági viszonyokban je- lentékeny változások állának be, vagy végül ha rendkívüli elemi csapások, mint jég, nagy vihar, pusztító rovarok sat. jelentkeznek, — felkérem a tisztelt gazdasági tudósító urát, hogy arról azonnal rövid jelentést tenni sziveskedjék, mert erről a közönséget külön hirlapi közlés útján azonnal tájékozni óhajtom. Végül még felkérem a tisztelt gazda- sági tudósító urát, hogy azon általános érde- keltségre tekintettel, melylyel a nagy közönség a gazdasági tudósítások iránt viseltetik, jelen- téseit az eddig megszokott tárgyilagossággal és szabatosággal tenni sziveskedjék“.

— A földi eper magról való keleszté- séhez a magszedésnek most van legszebb ideje; mossuk le a magvakat a bogyróról, s vessük el kövér, puha, homokos talajba, melyet ezután folytonosan nedvesen tartunk. A magvak három hét alatt kikelnek, s a palanták takaró alatt jól kihuzzák a telet s már jövő évben szép bo- gyókat teremnek. A mag-szedésre a legszebb bogyókat szemeljük ki és pedig akkor, mikor meg felértettek. Ilyenkor mindegyike alá tehe- tünk egy darab vastag papírt vagy cserepet,

hogy így a nedves földről fel-meltetve és a nap melegének jobban kitetve, a gyümölcs tökéletesen megérhessen. — A leszakítás akkor történhetik, a mikor az édes nedvtől fénylő felülettel bíró bogyók fonnyadni kezdenek. — Minden bogyónak felső negyedét, tehát a csu- csát levágjuk és eldobjuk vagy megeszszük, a többi részről pedig vagy lemoszuk a magvakat, vagy pedig egy erős lúttalal lesepérjük. A nyert magvakat azután elvetjük a mondott módon.

Szénkénes vazelin használnak legújabbán a fillokszera ellen Franciaország- ban. Mint a párisi tudományos akadémia elé Cazeneuve által terjesztett jelentésből olvas- suk, a szénkénes vazelin alkalmazása évről évre rohamosan emelkedik. Mig 1888-ban 25,000, 1889-ben 90,000, 1890-ben 242,000 kilogr. lett felhasználva, a mi mindenesetre a mellett bizonyít, hogy nemcsak alkalmazása egyszerű, hanem valószínűleg eredménye is sikeres.

Kőbányai sertésüzlet

A sertéskereskedelmi csarnok jelentése.

Június 18.

a) Hizott sertés árak: I. Magyar első rendű: 1) Öreg nehéz (páronként 300—400 klgron felüli sulyban) 41.—42.50. 2) Öreg közép (páronként 300—400 klgron felüli sulyban) — — — 3) Fialat nehéz (páronként 320 klgron felüli sulyban) 44.—44.50 4) Fialat közép (páronként 251—320 klgr. sulyban) 45.—45.50 5) Fialat könnyű (páronként 250 klgrig terjedő sulyban) 47.50 48.— II. Magyar szedett: 6) Nehéz (páronként 280 klgron felüli sulyban) 41.—42.50 7) Közép (páronként 220—280 klgr. sulyban) 44.—45. 8) Könnyű (páronként 220 klgrig terjedő sulyban) 46.50—47.50. III. Szerbiai: 9) Nehéz (páronként 260 klgron felüli sulyban, 45.—45.50 10) Közép (páronként 220—260 klgr. sulyban) 45.—45.50 11) Könnyű (páronként 220 klgrig terjedő sulyban) 46—46.50— Sertés létszám: június 16. napján volt készlet 139,143 darab. A hizott sertés üzletirányzata: c s e n d e s. — Hizalalni való sertés — — —, malacz (4—11 hónapos korban) felhajtott 2414 drb.

Budapesti gabonatözsde.

Június 19-én. Buza tavaszra — — pénz, — — áru máj.—jun. 9-60 pénz, 9.65 áru, őszre 9-23 pénz 9.25 áru. — Tengeri (új) 1891. máj.—jun. 6-05 pénz, 6-07 áru. Zab őszre 5-69 pénz, 5-71 áru, Káposztarepcze aug.—szept. 15.7^{1/2} pénz, 16.— áru.

Szerkesztői üzenet.

Cs. B. urnak, helyben. A hangulatos költeményt köszönettel vettük s közelebbi sort keritünk rá.
»Gondos családapának.« Castis sunt omnia casta! Nem tagadjuk, hogy a kifogásolt közleményben volt egy kis pikantéria, de az oly elburkolt formában volt tartva, hogy fiatal leányok meg nem érthették. Ha pedig megértették, akkor már bizonyára sokat lapoz- gattak — titokban — egyes naturalista regényekben, így a mi közleményünk mit sem ronthatott rajtuk!
»Kirándulás a Balatonra.« Ilyen leírás: a debreczeni néhai csolnákázó töröl is lehetne írni!
»Nyári alkony.« Verse annyira hü a természet- hez hogy még a békák brekegéséről se feledkeznek meg. Őszinte részvételt vagyunk eltelve a szegény békák iránt, melyek ilyen vad-poéta lantjára kerültek!
»Szabolcska Mihály urnak, Ó-Kécske.« Fogadj a köszönetünket a szép czikkért. Debreczen magyar népe lelki gyönyörrel fogja olvasni. — A tisztelet-példányt készséggel küldjük ez után is, csak a felől szivesked- ék intézkedni, hogy hova küldjük?

Felelős szerkesztő: **Kósa Barna.**
Kiadók: **Szinay Gyula** főszerkesztő,
Dr. Bakonyi Samu főmunkatárs.

Eladó

kerti bor.

50 hectoliter kerti bor, ho- mok talajról, — **eladó.** Érte- kezhetni erről Czegléd-utca 44. sz. alatt.

Igen jutányos árban és tisztességesen lehet

temetkezni

bármely osztályú családnak a debreczeni asztalos-egylet temetkezési intézetében

Kenyérpiacz-tér Tisza-ház

Kovács Mihály fűszerkereskedése szomszédságában.

MAJOLIKA ÉS PORCELLÁN

cserépkályhákat

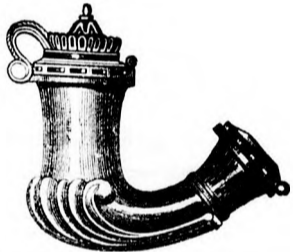
a legszebb kivitelben és elismert **kitünő fűtőképességgel, a Szilács mellett, halászi első magyar agyag-árú gyárból, előnyös árak mellett** ajánlott.

SESZTINA LAJOS

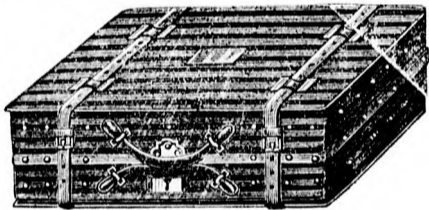
Debreczenben.

310.

10-1.



Adler-féle tajtekpipák gyári raktára



98 100-16

Mindenféle **utazási- és toilette-czikk**ek legjutányosabb árban kaphatók

Szent-Királyi Tivadar

műiparúrok raktárában

Debreczen, városház épületében.

Árlejtési hirdetés.

A debreczeni ref. egyház gazdasági szakbizottságának 210/891. számú végzésével a szepesi 64 $\frac{1}{2}$ nyilas tanyaföldön 20 öl hosszú, 3 $\frac{1}{2}$ öl belvilágu akolszín továbbá 6 öl hosszú, 4 öl belvilágu szerszámszín zsindeley tetővel, a melyeknek falazatai már készen vannak és 63 öl deszka kerítés építése árlejtés útján elrendeltetvén, ennek az árlejtésnek megtartására június hó 25-ik napjának délutáni 3 órája az egyház hivatalos helyisé-

gében kitűzetik, a melyre a pályázni szándékozók ezennel meghivatnak, azon megjegyzéssel, hogy a kikiáltási ár 2725 forint és 17 krajczár s ennek 10%-tólja bántpénzbe az árlejtés alkalmával a küldöttég kezeihez leteendő, ugyszintén zárt ajánlatok is elfogadtnak, végre pedig a feltételek, a költség számítások, valamint a rajzok, az egyház irolájában megtekinthetők.

Debreczen, 1891. június 18.

Otrokocsi Végh János,

308

a debreczeni ref. egyház algonok.

Az egyesült magyarhoni üvegyár

(előbb **Kuhinka István K. és Fia** ujjantárvölgyi üvegyár részvénytársaság) debreczeni raktárát (Piacz, 1903. Weisz Sándor házában) felosztván, a raktár helyiségében található

összes üveg- és porcellán-árak

— T E T E M E S E N —

leszállított árakon,

készízetés mellett elárusittatnak.

FONTOS

gyárosok, művészek, ügyvédek, közjegyzők és cs. és kir. hivatalnokok számára

az éppen most megjelent:

II. KIADÁS.

Osztrák-magyarországi helység- és uti-Lexikon,

mely hivatalos forrás alapján szerkesztetett és Kendler József által kiadott Bécsben.

A mű magában foglalja az Osztrák-Magyarország területén levő összes helységek neveit, a posta, vasut, gőzhajózási és sürgönyfeladási állomások megjelölésével; a cs. és kir. kereskedelmi miniszter által a postahivataloknak segédhivatallá való szétosztásával; egy mindenki számára fontos függelékkel. **Ára 6 frt és 50 kr o. é.** — Továbbá az első kiadás megrendelői részére egy toldalék ára **50 kr.** Megrendelhető minden könyvkereskedésben és magánál a szerzőnél: **Bécs, I., Bauermarkt 3.**

307.

1-1.

LAEHNE-INTÉZET

SOPRONBAN.

Nyilvánossági joggal bíró 4 elemi és 6 gimnázialis osztály. Reáliskolai és VII osztálybeli növendékek előkészítése.

Uj növendékek a szünidő két hónapon is fölvetetnek.

Értesítővel, prospektussal szivesen szolgál

282

14-3

az intézet igazgatósága.



SOHA TÖBBÉ ELŐ NEM FORDUL
e ritka

ALKALMI-ELADÁS!

— Majdnem ingyen. —
Csak! 2 frt 60 kr. Csak!
egy kitűnő zsebóra

igen elegáns lánczsal!

Miután az összes külföldi fiók-üzletem feloszlik, kénytelen vagyok a készletben levő órási raktáramat elárúsítani, úgy, hogy máától kezdve

egy igen finom, jól járó órát
urak hölgyek vagy fiúk számára **2 frt 60 kr**
potom áron adok el, ingyen mellékelve hozzá
egy igen divatos lánczot. — A megrendelések
azonnal és pontosan eszközöltetnek utánvét
mellett.

ELSŐ és LEGNAGYOBB ÓRARAKTÁR
(CARL POLLÁK)
Bécs, Novoragasse 43. sz.
Felséges ünnepi ajándék!
263. 10—5.



A nyári táncmulatságokra

Szabó Lajos fiai cégnél

nagy választékban kaphatók:

FRANCZIA BATISTOK,
zefirek és atlassin

gyapju Voile-ok,

CRETONOK,

olcsó szabott árakban.

202.

—35.

Kiadó tanyabirtok

A Kis-Elepen, közel B.-Ujvároshoz, 19¹/₂ nyilas (110 cat. hold) első osztályu tanyaföld, gazdasági épületekkel és lakházzal ellátva, folyó év október hó 1-ső napjától 6 évre hasznosbérbe kiadó.

Értekezhetni

KEREKES GÉZÁVAL

czegléd-utca 44. sz.

258.

6—6

Baris Ferencz és Társa

(ezelőtt Strobl, Baris és Kollirech)

290

Gépgyárosok

3—2

Budapesten, IX. ker., Lónyay-utca 15. szám



ajánlják: jeles szerkezetű és kiváló nagy munkaképességű, számtalan kiállításon és versenyen első díjat nyert gazdasági gépeket, úgymint **járgányaikat, cséplőgépeiket, kitűnő gabnatisztító és osztályozó Baker-rostáikat, szilva-rostáikat, ekéiket, boronáikat, vetőgépeiket** stb. Árjegyzékek kívánatra díj- és bérmentesen megküldetnek.

A Pesti Hirlap 40,000. példányban jelenik meg.

PESTI HIRLAP

naponként 16 oldal terjedelmű,

pártoktól és kormánytól egyaránt független politikai napilap.

Munkatársai közt vannak Magyarország elsőrangú publicistái és szépirodalmi írói.

A lap állandó előfizetői — habár havonként újítják is meg az előfizetést —

karácsonykor ajándéku kapják

a Pesti Hirlap nagy képes naptárát.

Előfizetési árak:

Egész évre 14 frt. | Fél évre 7 frt. | Negyedévre 3 frt 50 kr. | Egy óra 1 frt 20 kr.

➡ Rendeljenem mellékeltek. ➡

Mutatványszámokat kívánatra egy hétig ingyen és bérmentve küld a kiadóhivatal:

Budapest, V. ker., nádor-utca 7. szám.

Dadogás

Budapest, Podmaniczky-utca 15. szám alatt, tanfolyamokat tartok **dadogók számára.** Prospectus díjmentes. Presting beszédgyógyintézeti igazgató. Kivánatra ellátás.

Uj üzlet!

A n. é. tisztelt közönség b. tudomására hozom, hogy a

rózsza-tér 12. sz. a. Stahl G. ur házában,

a mai kor igényeinek minden tekintetben megfelelő

fűszer, festék, liszt és ásványvíz

kereskedésemet megnyitottam, a melyet változatlan elvem mellett a legszolidabb alapon folytatok; ezuttal nyílik alkalmam igen tisztelt vevőimnek eddig irántam tanúsított bizalmukat megköszönni és kérem újabb vállalatomat szives pártfogásukkal továbbra is támogatni.

133 Tisztelettel 20-14

KOHN HENRIK

Főüzlet: Rózsza-tér 12. sz. Fiókuzet: főutca 1712. sz.

JÉGHIDEG VÍZ

a „Margit“ fürdőben.

Van szerencsém a nagyérdemű közönség szives tudomására hozni, hogy fürdőintézetemet a legújabb vivmányú **hidegvíz szivattyúval** szereltem fel és azon kellemes helyzetben vagyok, hogy

zuhany-termemet

jéghidegségű zuhanyokkal és a hidegvíz Bazint is jéghidegvízzel láthatom el.

Gőzfürdő-jegy a pénztárnál 60 kr.
Helyi vonaton váltva, jövet-menet jeggyel . . . 65 kr.
Zuhany-jegy a pénztárnál. 30 kr.
Helyi vonaton váltva, jövet-menet jeggyel . . . 44 kr.

A nagyérdemű közönség tömeges látogatását kéri

287 —4

tisztelettel

a tulajdonos.

Legújabban szabadalmazott

mosógépek,
kerti lóczák,
KERTI BUTOROK,
jégszekrények,

TIZEDES MÉRLEGEK,
 mezőgazdasági eszközök,
a legjobb kaszák

írásbeli jótállással,

vas- és kátránytető-lemezek,
valódi „FUCHS“-féle
rokás jegyű szerszámok
 minden iparághoz.

Minden vasáruba vágó cikkek
legolcsóbb beszerzési forrása.

Képes árlap, kivánatra, bérmentve küldetik.

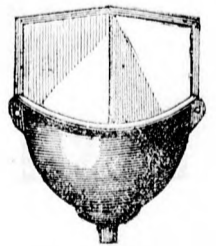
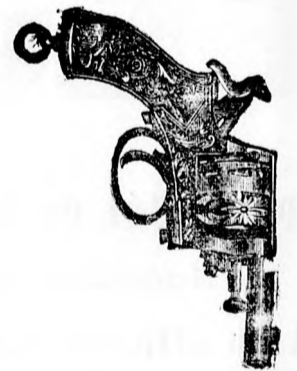
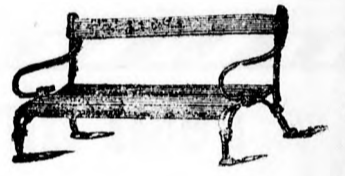
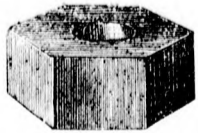
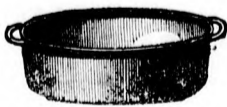
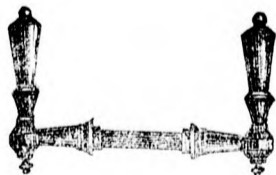
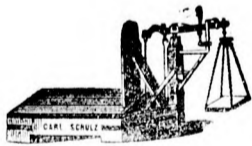
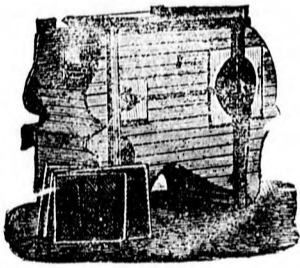
TÓTH GYULA

273 100-53

ELOBB

TÓTH LAJOS ÉS TÁRSA

vaskereskedése Debreczen, főpiacz városház és czepléd-utca sarkán.



Nyomatott a „Debreczen“ nyomda részvénytársaságnál 1891.